

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора

Андрушківа Богдана Миколайовича

на дисертаційну роботу

Міщук Євгенії Володимирівни

**«Формування економічної безпеки підприємства у динамічних умовах
бізнес-середовища»,**

представлену до захисту у спеціалізовану вчену раду Д 17.051.08

Запорізького національного університету

на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю
08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної
діяльності)

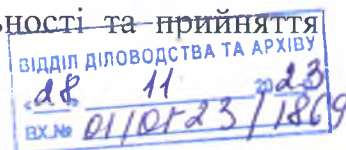
1. Актуальність обраної теми дисертації

та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

У сучасних нестабільних умовах будь-який суб'єкт господарювання для ефективного функціонування та отримання конкурентних переваг повинен забезпечити належний рівень своєї економічної безпеки. Володіючи інформацією про загрози, небезпеки та можливості бізнес-середовища, підприємства отримують можливість убезпечити свої економічні інтереси, виявити і задовольнити імперативні вимоги ключових стейкхолдерів і таким чином, розвиватися в конкурентному, нестабільному та мінливому середовищі. При цьому кожному підприємству необхідно мати інструментарій, який сприятиме забезпеченню його економічної безпеки. Визначення рівня забезпечення економічної безпеки є важливим етапом її формування, який слугує аналітичним підґрунтям для прийняття управлінських рішень щодо пріоритетних напрямів безпекової політики підприємства. Виявлення першочергових заходів актуальне і важливе не тільки з огляду на необхідність швидкого реагування у мінливих ринкових умовах, але й має практичне значення, що криється в економії ресурсів, перерозподіл яких на більш нагальні потреби сприятиме ефективнішому управлінню підприємством.

Актуальність дослідження пов'язана також із об'єктивною необхідністю формування комплексного підходу до оцінювання економічної безпеки підприємств (ЕБП), що базувався б на такому поєднанні її ретроспективної статичної оцінки з оцінкою на базі сформованих динамічних тенденцій, при якому вони б залишалися автономними складниками єдиного цілого результуючого показника. В естиметологічній практиці відсутнє таке поєднання зазначених складників.

Істотними недоліками на шляху формування економічної безпеки сучасних підприємств є фрагментарність використовуваних методик її оцінки, і, як наслідок, обмеженість у сприйнятті реальності та прийняття

рішень в умовах не повної інформації; несвоєчасне реагування на виклики бізнес-середовища та невикористання його можливостей повною мірою; упровадження заходів забезпечення економічної безпеки із запізненням. Саме усуненню таких недоліків присвячена дисертаційна робота Міщук Є. В.

Необхідність забезпечення підприємства не тільки в поточному періоді, але й у довгостроковому підсилює значущість дисертаційного дослідження, оскільки запропоновані заходи із забезпечення економічної безпеки підприємств ґрунтуються на асиміляції внутрішніх характеристик діяльності підприємства з динамічними параметрами зовнішнього середовища, що дозволяє в поточному періоді усунути потенційні стратегічні прогалини.

Потреба у методичному підґрунті формування економічної безпеки підприємств безпосередньо пов'язана з динамізмом бізнес-середовища, яке провокує перед менеджментом підприємства нові виклики та ставить зростаючі вимоги до задоволення економічних інтересів стейкхолдерів із орієнтацією на синтез різних наукових областей і суміжні наукові дослідження. У цьому контексті представлено дисертаційне дослідження є новаторським і актуальним.

На користь наукової вагомості та актуальності дисертаційної роботи свідчить відповідність тематики дослідження плану науково-дослідних робіт Криворізького національного університету за темами «Теоретико-методичні засади формування ефективних механізмів корпоративного управління на підприємствах» (державний реєстраційний номер 0116U001790), у межах якої автором розроблено методику оцінки економічної безпеки акціонерного товариства та його стейкхолдерів з урахуванням показників часу; «Публічне управління та адміністрування у сферах обліку й оподаткування з урахуванням змін економічного стану суб'єктів господарювання» (державний реєстраційний номер 0118U006692), де автором розроблено методологічні засади оцінки стану багаторівневих показників (на прикладі ЕБП); «Обліково-аналітичне та фінансово-економічне забезпечення економічної безпеки в умовах реформування публічного управління (рівень підприємств, регіонів, держави)» (державний реєстраційний номер 0122U200786), у межах якої розроблено науково-методичні підходи до оцінювання запасу ЕБП з позиції її забезпеченості (довідка № 36/02/02-4/23 від 27.02.2023 р.); «Формування інноваційно-інвестиційного потенціалу людиноцентричної моделі економіки» (державний реєстраційний номер 0119U002042), у межах якої автором розроблені науково-методичні підходи до оцінювання впливу когерентної безпеки стейкхолдерів підприємства на його економічну безпеку та удосконалені методичні засади оцінювання когерентної безпеки стейкхолдерів підприємства (довідка № 36/02/09-1/23 від 26.09.2022 р.); «Стратегічні напрями підвищення конкурентоспроможності підприємств в умовах інноваційно-інвестиційної моделі економіки» (державний реєстраційний номер 0122U201285), де автором розвинуто науково-методичний підхід до визначення ліміальної величини дивідендів, сплата якої не погіршить ЕБП (довідка 36/02/05-1/23 від 04.05.2023 р.); Криворізького факультету Запорізького національного університету за темою

«Економічний розвиток підприємства: теоретико-методологічні аспекти та інструментарій управління» (державний реєстраційний номер 0115U004215), де автором обґрунтовано науковий підхід до забезпечення ЕБП на основі використання можливостей зовнішнього середовища (довідка № 2190 від 05.12.2019 р.); Громадської наукової організації «Фінансово-економічна наукова рада» за темою «Сучасні пріоритети розвитку науки в Україні» (державний реєстраційний номер 0119U103930), де автором розроблено методичні рекомендації щодо оцінки стану видів ЕБП, розташованих на вищих шаблях її ієрархії (довідка № 0405/20-2 від 04.05.2020 р.).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

Наукові результати, висновки та рекомендації, викладені в дисертації Міщук Є. В. науково-обґрунтовані і достовірні. Вони базуються на коректному застосуванні загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

Методологічною основою дослідження стали положення економічної теорії, теорії економічного аналізу, стратегічного менеджменту, теоретичних основ економіки і управління підприємствами, галузями, комплексами промисловості.

Нормативною базою дослідження послужили офіційні документи різних державних і урядових органів, що відображають і регламентують ті або інші аспекти організації системи збору, обробки й представлення інформації. Як інформаційні джерела, використані законодавчі й нормативні акти, офіційні документи різних державних і урядових органів, первинні документи різних промислових структур, матеріали наукових конференцій і семінарів, ресурси глобальної інформаційної системи Інтернет, звіти про управління, фінансова звітність підприємств гірничо-металургійного комплексу України.

Теоретичною основою досліджень послужили наукові праці вітчизняних і закордонних дослідників в галузі економічної теорії й практики, економічної безпеки, інформаційно-аналітичного забезпечення управління підприємствами, стратегічного менеджменту, а також фінансового та економічного аналізу.

Практичною основою дослідження стали положення системного аналізу, економіко-статистичні методи. У процесі дослідження використані положення провідних теоретичних шкіл сучасної економіки й менеджменту, а також дослідження, пов'язані з економічною безпекою.

Достовірність отриманих у дисертації наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується широким використанням інформації, що міститься у законах України та нормативно-правових актах органів законодавчої та виконавчої влади, інформації Державної служби статистики України, результатами впровадження розробок автора у процесі управління підприємств гірничо-металургійного комплексу України.

У публікаціях, в повній мірі, відображені отримані в дисертації наукові результати. З наукових праць, виданих у співавторстві, використано тільки ті результати, які отримано автором особисто. Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження, наукових положень та рекомендацій дисертантки підтверджені їх апробацією та схваленням на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Зміст дисертаційної роботи «Формування економічної безпеки підприємства у динамічних умовах бізнес-середовища» повністю відповідає назві, меті дослідження, сформованим завданням.

3. Значимість одержаних результатів для науки і практики

Загальнонаціональне значення одержаних результатів для науки і практики полягає в тому, що запропоновані автором основні рекомендації та пропозиції щодо формування економічної безпеки підприємства у динамічних умовах бізнес-середовища є досить вагомим внеском в академічну дискусію щодо розвитку теорії і практики економіки підприємств та безпекології, їх упровадження слугуватиме підґрунтям відновлення економіки країни через реалізацію безпекозабезпечувальних заходів на підприємствах як її первинної ланки та сприятимуть загальному підвищенню ефективності управління підприємствами.

4. Структура дисертаційної роботи та зміст її основних положень

Дисертаційна робота логічно структурована, складається із анотації, вступу, п'яти розділів, 15 підрозділів, висновків, списку використаних джерел із 523 найменувань та 20 додатків. Загальний обсяг дисертації складає 796 сторінок, із них 379 сторінок займає основний текст роботи. Аналіз змісту дисертаційної роботи засвідчує, що поставлена мета досягнута, поставлені завдання виконано, висновки є достатньо аргументованими.

У першому розділі роботи «Теоретичні основи формування та оцінювання економічної безпеки підприємства» (с. 61-133) розкрито теоретичну сутність економічної безпеки підприємства (с. 61-81) та сформульовано її уточнену дефініцію (с. 131), обґрунтовані поняття «рівень економічної безпеки підприємства» (с. 115, с. 132-133), «стан економічної безпеки підприємства» (с. 115-116, с. 133); визначено їх місце в оцінюванні економічної безпеки (с. 116); систематизовано чинники і складники забезпечення та формування економічної безпеки підприємства (с. 82-102); обґрунтовано відокремлене оцінювання її рівня та стану (с. 102-131).

У другому розділі «Методологічні засади формування економічної безпеки підприємства» (с. 134-215) уточнено складники економічної безпеки підприємства з обґрунтуванням їх ієрархії (с. 134-147), удосконалено науково-методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства на основі недостатності прибутку до оподаткування (с. 147-159) та враховано вплив когерентної безпеки різних груп стейкхолдерів через корегування величини недостатності прибутку до оподаткування (с. 159-169); сформовано передумови оцінювання стану економічної безпеки

підприємства з використанням часових показників (с. 170-186); розроблено науково-методологічний підхід до забезпечення економічної безпеки підприємства з урахуванням динамічності бізнес-середовища (с. 187-204); удосконалено науково-методичний підхід до оцінювання рівня забезпечення економічної безпеки підприємства (с. 204-212).

У третьому розділі «Сучасний рівень економічної безпеки підприємств гірничо-металургійного комплексу України» (с. 216-308) удосконалено методичні засади оцінювання когерентної економічної безпеки стейкхолдерів підприємства у частині визначення її рівня (с. 256-267); розвинуто теоретико-методичний підхід до визначення обмеження на величину прибутку, з якого сплачуються дивіденди (с. 267-270); ідентифіковано рівень економічної безпеки підприємств з позиції господарсько-орієнтованого підходу (с. 216-255) та з урахуванням впливу рівня когерентної економічної безпеки стейкхолдерів (с. 271-279); проведено ретроспекцію забезпечення економічної безпеки підприємств гірничо-металургійного комплексу (с. 279-304).

У четвертому розділі «Методологічні основи оцінювання темпорального стану економічної безпеки підприємства» (с. 309-380) розроблено методологічні засади оцінювання темпорального стану економічної безпеки підприємств (с. 309-329), їх стейкхолдерів (с. 330-331) та з урахуванням впливу темпорального стану когерентної економічної безпеки цих стейкхолдерів (с. 331-334); проаналізовано темпоральний стан економічної безпеки вітчизняних гірничодобувних підприємств у вузькому розумінні (с. 335-359) та з урахуванням впливу темпорального стану когерентної економічної безпеки різних груп стейкхолдерів (с. 359-360); розкрито особливості оцінювання темпорального стану економічної безпеки середньострокових інтересів підприємств (с. 361-362) та проведені його емпіричні дослідження для вітчизняних гірничодобувних підприємств і їх стейкхолдерів (с. 362-371), за результатами практичних досліджень сформовані пропозиції моделювання темпорального стану економічної безпеки підприємств з урахуванням зміни швидкостей (с. 371-376).

У п'ятому розділі «Забезпечення економічної безпеки підприємства у динамічних умовах бізнес-середовища» (с. 381-449) за класифікаційною ознакою «влив на економічну безпеку підприємства» розвинуто диференціацію управлінських рішень (с. 383-384); удосконалено методологічний підхід до оцінювання ефективності управлінських рішень з позиції їх впливу на економічну безпеку підприємства (с. 385-393) та виконано його апробацію (с. 394-400); розвинуто підхід до визначення доцільності співпраці з бізнес-партнерами (с. 401-403); розвинуто організаційну структуру підрозділу з економічної безпеки підприємства (с. 404-406); сформовано науковий диференційовано-інтеграційний підхід до оцінювання економічної безпеки підприємства (с. 407-416); розроблено науково-методичні підходи до оцінювання запасу економічної безпеки з позиції її забезпеченості (с. 417-422); розвинуто науково-методичний підхід до визначення сукупності показників, які відображають ступінь забезпечення

економічної безпеки як міри готовності підприємств до майбутнього (с. 423-437) і виконано його апробацію за даними підприємств гірничо-металургійного комплексу (с. 438-446).

5. Наукова новизна положень, висновків та результатів дисертації

Найбільш вагомі результати, що розкривають особистий внесок дисертантки у розробку досліджуваної проблеми та характеризують новизну дослідження, полягають, на наш погляд, у наступному.

Автором вперше:

- розроблено методологічні засади оцінювання темпорального стану економічної безпеки підприємства, які дозволяють визначити спроможність підприємства досягнути бажаних величин індикаторів економічної безпеки при сформованих тенденціях без додаткового управлінського втручання за установлений період часу, упродовж якого підприємство має бути убезпеченим та характеризує вчасність задоволення економічних інтересів підприємства (с. 309-331);

- розроблено науково-методичні підходи до оцінювання запасу економічної безпеки підприємства з позиції її забезпеченості, що дозволяють виявити міру впливу некерованих чинників з позиції можливостей керівництва підприємства на інтегральний стан економічної безпеки підприємства та при наявності позитивного запасу перерозподілити ресурси на більш нагальні заходи (с. 417-422);

- розроблено науково-методичні підходи до оцінювання впливу когерентної безпеки різних груп стейкхолдерів підприємства на його економічну безпеку, які дозволяють відокремлено оцінити вплив величини неосвоєних витрат та вплив темпорального стану когерентної економічної безпеки різних груп стейкхолдерів відповідно на рівень економічної безпеки підприємства з позиції господарсько-орієнтованого підходу (с. 165-169) та на його темпоральний стан (с. 331-334) і відповідно до цього сформувати набір безпекозабезпечувальних рішень;

- обґрунтовано науково-методологічний підхід до забезпечення економічної безпеки підприємства, що одночасно ґрунтується на елементній декомпозиції (ресурси, процеси, здатності) та тріаді простору об'єктивної реальності (нівелювання деструктивних чинників, використання можливостей бізнес-середовища, нові способи задоволення вимог стейкхолдерів), спільне використання яких дозволяє на операційному рівні сформувати набір управлінських безпекозабезпечувальних дій задля утримання бажаного рівня економічної безпеки у довгостроковому періоді з урахуванням мінливих умов бізнес-середовища (с. 189-204);

- сформовано науковий диференційовано-інтеграційний підхід до оцінювання економічної безпеки підприємства, який передбачає диференційоване оцінювання її рівня і темпорального стану з їх послідовним інтегруванням в єдиний показник, що дозволяє комплексно оцінити величину економічної безпеки підприємства та виявити періоди відставання в досягненні кращого значення інтегрального стану (с. 408-416).

У процесі дослідження проблематики щодо методологічних підходів оцінювання економічної безпеки підприємств та рекомендацій щодо прийняття управлінських рішень на їх основі дисертанткою удосконалено:

- науково-методичні засади оцінювання когерентної безпеки стейкхолдерів підприємства, що включають відокремлену оцінку рівня когерентної економічної безпеки стейкхолдерів (с. 258-269) та темпорального стану цієї безпеки (с. 330-331). На основі гармонійного інтегрування показників оцінювання економічної безпеки стейкхолдерів до загальної системи оцінки економічної безпеки підприємства пропоновані підходи дозволяють спрогнозувати зміну рівня і темпорального стану економічної безпеки підприємства при зміні відповідно рівня, і темпорального стану когерентної економічної безпеки його стейкхолдерів;

- науково-методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства, які ґрунтуються на співвідношенні величини недостатності прибутку до оподаткування і лімінального значення цього прибутку, яке визначається сумою, котру підприємство могло б отримати за умови повного задоволення своїх економічних інтересів. Ці науково-методичні підходи дозволяють у вартісному вираженні визначити ступінь незадоволення економічних інтересів підприємства (с. 147-159);

- науково-методичний підхід до оцінювання рівня забезпечення економічної безпеки підприємства, що базуються на визначенні параметрів економічної безпеки, які розкривають внутрішні передумови її забезпечення (операційна досконалість) і зовнішні форми прояву (ринкова стійкість) та дозволяють оцінити досягнутий рівень їх відповідності внутрішнім лімінальним, найвищим галузевим значенням та кращим світовим практикам ведення бізнесу (с. 204-212);

- методологічний підхід до оцінювання ефективності управлінських рішень з позиції їх впливу на економічну безпеку підприємства, що передбачають оцінювання показників результативності управлінських дій з урахуванням скорочення величини недостатності прибутку до оподаткування; скорочення часу досягнення індикаторами економічної безпеки своїх лімінальних величин; співставлення ступеня задоволення економічних інтересів стейкхолдерів, визначеного з урахуванням впровадження управлінських заходів та без них за умови досягнення поставлених цілей оцінюваних заходів. Ці методологічні підходи дозволяють визначати наслідки впровадження управлінських заходів на зміну величини рівня економічної безпеки підприємства, її темпорального стану, а також рівня і темпорального стану когерентної економічної безпеки стейкхолдерів підприємства і прийняти на цій підставі обґрунтовані рішення про впровадження або відхилення управлінського рішення, яке аналізується (с. 385-393).

Проведені науково-практичні дослідження стали підґрунтям щодо подальшого розвитку:

- ієрархічної структури економічної безпеки підприємства, декомпозиція якої відображає складники безпеки економічних інтересів

підприємства відокремлено від економічних інтересів його стейкхолдерів з послідувачим їх синтезуванням до економічної безпеки підприємства у його широкому сприйнятті, що дозволяє сформулювати гармонійну систему оцінювання економічної безпеки підприємства (с. 137-147);

– теоретико-методичний підхід до визначення обмеження на величину прибутку, з якого сплачуються дивіденди, що ґрунтується на ідеї того, що перевищення ліміальної величини дивідендних виплат негативно впливає на інтегральний стан економічної безпеки підприємства. Такий підхід дозволяє визначати суму дивідендів, сплата якої задовольнить економічні інтереси власників і при цьому не погіршить економічну безпеку підприємства (с. 267-270);

– понятійний апарат економічної безпекології щодо визначення сутності понять: «економічна безпека підприємства», яке розглянуто як триєдина категорія, яка представляє собою бажаний ступінь задоволення його економічних інтересів на момент оцінки та спроможність до вказаного задоволення за визначений період часу без спеціальних управлінських втручань з урахуванням часу, упродовж якого необхідно, щоб ці інтереси були задоволеними (с. 131); «рівень економічної безпеки підприємства», яке розглянуто як її статична величина, яка ретроспективно сформована і віддзеркалює міру задоволення економічних інтересів підприємства на визначену дату (с. 132-133); «стан економічної безпеки підприємства», яке розглянуто як її динамічна величина, що визначається сукупністю обставин і умов, в яких підприємство перебувало в минулому і перебуває в теперішньому, зважаючи на наявні на ньому ресурси і застосовувані процеси, та відображає можливості задоволення економічних інтересів підприємства без застосування специфічних заходів, ураховуючи потрібний для цього час і тенденції, що сформувалися на цьому підприємстві (с. 133);

– науково-методичний підхід до визначення сукупності показників, які відображають ступінь забезпечення економічної безпеки підприємств як міри готовності підприємств до глобальних трендів, що передбачає виявлення майбутніх стійких тенденцій у бізнес-середовищі та формування на їх основі стратегічної ресурсно-процесної відповідності діяльності підприємства, що дозволяє досягти й утримувати бажаний інтегральний стан економічної безпеки в довгостроковій перспективі (с. 423-437);

– класифікація управлінських рішень за ознакою їх впливу на зміну економічної безпеки підприємства, яка передбачає їх диференціацію на традиційні управлінські рішення, для яких вплив на економічну безпеку не являється критерієм їх ухвалення та управлінські безпекозабезпечувальні рішення, які безпосередньо приймаються в інтересах підвищення рівня, темпорального стану і рівня забезпечення економічної безпеки підприємства та когерентної економічної безпеки стейкхолдерів, що дозволяє ефективніше скоординувати дії по досягненню цілей підприємства (с. 383-384).

Таким чином, теоретико-методологічні положення, науково-практичні рекомендації дисертаційної роботи Міщук Є.В. розкривають особливості формування економічної безпеки підприємств у динамічних умовах бізнес-середовища та дозволяють підприємствам забезпечити їх життєздатність.

6. Теоретичне значення результатів дослідження

Теоретичні положення і матеріали дисертаційної роботи, що полягають у формуванні системи економічної безпеки підприємства у динамічних умовах бізнес-середовища з метою прийняття та реалізації ефективних управлінських рішень, використовуються у навчальному процесі Криворізького національного університету під час викладання дисциплін: «Національна безпека», «Методологія вироблення та прийняття управлінських рішень», «Моделі і методи прийняття управлінських рішень», «Аналіз господарської діяльності», «Філософія безпеки та сталого людського розвитку», «Економічна безпека» (довідка № 36/02/03-2/23 від 29.03.2023 р.).

Має особливий науковий інтерес та суттєво поглиблює розв'язання важливої науково-практичної проблеми – розробка та наукове обґрунтування концептуальних положень, теоретико-методологічних основ, методичних підходів і рекомендацій практичного характеру до формування економічної безпеки підприємств у динамічних умовах бізнес-середовища, тому можемо зазначити наступне: розвинуто понятійний апарат теорії економічної безпекології у сфері тлумачення понять «економічна безпека підприємства», «рівень економічної безпеки підприємства», «стан економічної безпеки підприємства»; розвинуто ієрархічну структуру економічної безпеки підприємства; розвинуто теоретико-методичний підхід до визначення обмеження на величину прибутку, з якого сплачуються дивіденди; розвинуто класифікацію управлінських рішень за ознакою їх впливу на зміну економічної безпеки підприємства.

7. Практичне значення одержаних результатів

Основні положення, викладені в дисертаційній роботі, доведено до рівня науково-методичних розробок та науково-практичних рекомендацій, які мають універсальний характер.

До вагомих результатів прикладного характеру слід віднести: методологічні засади оцінювання темпорального стану економічної безпеки підприємства; науково-методичні підходи до оцінювання запасу економічної безпеки підприємства з позиції її забезпеченості, що передбачають співставлення рівня забезпечення економічної безпеки та її інтегрального стану; науково-методичні підходи до оцінювання впливу когерентної безпеки різних груп стейкхолдерів підприємства на його економічну безпеку; науково-методологічний підхід до забезпечення економічної безпеки підприємства, що синтезує стратегічний та операційний рівні її забезпечення та дозволяє мінімізувати міру невідповідності внутрішніх системних характеристик бізнесу вимогам стейкхолдерів і тенденціям бізнес-середовища; науковий диференційовано-інтеграційний підхід до оцінювання економічної безпеки підприємства, який одночасно враховує її рівень і темпоральний стан; науково-методичні засади оцінювання когерентної безпеки стейкхолдерів підприємства, які передбачають відокремлену оцінку рівня та темпорального стану цієї безпеки з позиції самих стейкхолдерів; науково-методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки

підприємства, які ґрунтуються на величині недостатності прибутку до оподаткування; науково-методичний підхід до оцінювання рівня забезпечення економічної безпеки підприємства, який враховує її параметри: операційну досконалість та ринкову стійкість; методологічний підхід до оцінювання ефективності управлінських рішень з позиції їх впливу на економічну безпеку підприємства; науково-методичний підхід до визначення сукупності показників, які відображають ступінь забезпечення економічної безпеки підприємства як міри готовності підприємств до глобальних трендів.

Підтвердженням практичної значущості дисертації є те, що сформовані у ній теоретичні положення, науково-методологічні підходи і практичні рекомендації використано у діяльності виконавчого комітету Криворізької міської ради у Департаменті фінансів (довідка № 7/19 – 1030 від 21.09.2018 р.) та Управлінні економіки (довідка № 9/01 – 15/967 від 22.10.2018 р.); Криворізького представництва Дніпропетровської торгово-промислової палати (довідка № 21/14-12 від 10.03.2023 р.).

Результати наукових досліджень впроваджено на: ПАТ «Дніпропетровськгаз» (довідка № Др01.3-Лв-18623-1218/1 від 03.12.2018 р.); ДП «Криворізький експертно-технічний центр Держпраці» (довідка № 3620/01 від 07.12.2018 р.); ТОВ «НВО «Ракурс» (довідка № 73/20 від 15.10.2020 р.); ТОВ «Фірма «Вікант» (довідка від 05.01.2023 р.); філії «Вінницятрансприлад» АТ «Українська залізниця» (довідка № СН-12/49 від 09.01.2023 р.); ТОВ «Централ Альянс» (довідка № 5/1 від 09.01.2023 р.); філії «Центр управління промисловістю» АТ «Українська залізниця» (довідка № ЦУП-8/2214 від 12.01.2023 р.); ПП «КРИВБАС-МЕТИЗ» (довідка № 15 від 12.01.2023 р.); ТОВ «БРЕЙВ ТЕХНІКС ЮКРЕЙН» (довідка № 16/01-1 від 16.01.2023 р.); ТОВ «Інвестиційний фонд «Смарт» (довідка № 02/02 від 02.02.2023 р.); ТОВ «Смарт Граніт» (довідка № 74 від 17.02.2023 р.); ПРАТ «Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат» (довідка № 01/1209 від 07.04.2023 р.); АТ «Криворізький залізрудний комбінат» (довідка № 56/БА-53.33 від 10.04.2023 р.); ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» (довідка № 716 від 11.04.2023 р.); ПРАТ «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат» (довідка № 1277/12 від 28.04.2023 р.).

Все вищенаведене дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційна робота має не лише наукове, а і прикладне значення.

8. Ідентичність змісту реферату та основних положень дисертації

Реферат за своїм змістом відповідає основним положенням та висновкам дисертаційної роботи, відбиває структуру та логіку викладеного в ній матеріалу.

9. Ступінь використання матеріалів і висновків кандидатської дисертації

Положення кандидатської дисертації Міщук Є. В. «Теоретико-методичні засади діагностики в процесі антикризового управління гірничо-збагачувальними комбінатами» у вигляді рукопису, яку було захищено

«23» березня 2011 року за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) (м. Кривий Ріг), не використовувалися у дисертації, яку подано на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

10. Повнота відображення результатів дисертації в опублікованих наукових працях, зарахованих за темою дисертації

Основні положення і наукові результати дисертаційної роботи досить повно висвітлено у відкритих публікаціях. Матеріали дослідження опубліковано у 71 науковій праці, із них: 1 одноосібна монографія загальним обсягом 21,14 друк. арк.; розділи у 2 колективних монографіях загальним обсягом 5,81 друк. арк., з яких особисто автору належить 4,70 друк. арк.; 10 публікацій у виданнях, що індексуються у міжнародних наукометричних базах Scopus та Web of Science, загальним обсягом 8,29 друк. арк., з яких особисто автору належить 4,90 друк. арк.; 36 статей у наукових фахових виданнях України (з них 2 статті у наукових фахових виданнях України загальним обсягом 1,02 друк. арк., 34 статті у наукових фахових виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз загальним обсягом 20,32 друк. арк., з яких особисто автору належить 18,91 друк. арк.); 3 статті у наукових періодичних виданнях інших держав загальним обсягом 1,73 друк. арк., з яких особисто автору належить 1,13 друк. арк.; 19 публікацій, що додатково відображають результати дослідження загальним обсягом 2,60 друк. арк., з яких особисто автору належить 2,17 друк. арк., в тому числі: 1 публікація у виданнях, що індексуються у міжнародній наукометричній базі Scopus, загальним обсягом 0,56 друк. арк., з яких особисто автору належить 0,39 друк. арк. Загальний обсяг публікацій становить 60,91 друк. арк. (особисто автору належить 53,97 друк. арк.).

Основний зміст дисертації досить повно відображено в рефераті. Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають їх авторові Міщук Є. В. право публічного захисту дисертаційної роботи.

11. Відповідність дисертації та реферату встановленим вимогам

Дисертаційна робота містить не захищені раніше наукові положення та отримані автором нові науково-обґрунтовані результати, які в сукупності вирішують важливу наукову проблему щодо наукового обґрунтування теоретико-методологічних засад, методичних основ щодо формування економічної безпеки підприємства у динамічних умовах бізнес-середовища та розроблення практичних рекомендацій прикладного спрямування, що є важливим і актуальним за умов нинішніх надзвичайних викликів і турбулентності в економіці.

Дисертаційна робота та реферат за змістом і оформленням повністю відповідає вимогам пп. 7, 8, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197 (зі змінами), Наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про

затвердження Вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами), що пред'являються до дисертації, поданої на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Дисертаційна робота, отримані наукові результати та висновки повною мірою відповідають спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) та профілю.

12. Дотримання норм академічної доброчесності

Аналіз матеріалу дисертаційного дослідження та наукових публікацій Міщук Є. В., представлених за темою дисертації, свідчить про відсутність порушень академічної доброчесності, а саме академічного плагиату, фальсифікації, фабрикації. При використанні інструментів, визначень, даних використані посилання на джерела інформації, аналіз яких дає змогу стверджувати про достовірність представлених результатів, інформації та використаних інформаційних ресурсів роботи.

13. Зауваження до дисертації та дискусійні положення

Не применшуючи вагомість, значущість достатньо високого науково-теоретичного, методико-практичного рівня дисертаційної роботи, доречно відзначити окремі недоліки, неточності дисертації та дискусійні положення, що дають змогу висловити з цього приводу наступні зауваження та побажання:

1. У дисертації розвинуто ієрархічну структуру економічної безпеки підприємств, на другому шаблі якої розміщено такі складники: економічна безпека фінансової спроможності, економічна безпека достатності операційного прибутку, безпека ефективності використання персоналу, безпека кадрового забезпечення, безпека забезпеченості ІТ-капіталом, безпека прогресивності інформаційної системи. Таке структурування, на наш погляд, є дискусійним, оскільки перелічені складники безпеки мають прості індикатори, тоді як у інших складників економічної безпеки другого шабля вони відсутні (с. 145). Доречно було б пояснити таке розташування. Крім цього, при оцінці економічної безпеки достатності операційного прибутку недостатньо обґрунтований вибір лише 1 індикатору, адже відома набагато більша кількість показників прибутковості (с. 234).

2. У дослідженні викладено науково-методичні підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. При цьому, із їх застосування при локальному оцінюванні рівня окремого складника економічної безпеки впливає те, що фактичні значення індикаторів інших складників безпеки необхідно приймати на рівні їх лімінальних значень (с. 217-229, с. 232-236). Доречно було б пояснити такий підхід.

3. У роботі наведені науково-методичні підходи до оцінювання впливу когерентної безпеки різних груп стейкхолдерів підприємства на його економічну безпеку. У тій частині, що передбачає визначення впливу рівня економічної безпеки екологоорієнтованих стейкхолдерів, автором використано суму штрафів за забруднення навколишнього середовища

(с. 265). Проте, доречно було б більш детально обґрунтувати вибір цього індикатора, адже показник рівня когерентної безпеки екологоорієнтованих стейкхолдерів має враховувати індикатори, які є керованими підприємством, тоді як нарахування штрафів регулюється державою і має законодавче підґрунтя.

4. В дисертації повномасштабне вторгнення в Україну включено до складу деструктивних чинників, що впливають на рівень і стан економічної безпеки підприємств (с. 118, с. 130, с. 134, с. 327, с. 329, с. 383), показано його загальні наслідки та висунуто пропозиції їх подолання. Однак, на нашу думку, дисертаційне дослідження доповнило б представлення конкретних даних щодо впливу виключно цього чинника на стан економічної безпеки підприємств гірничо-металургійного комплексу.

5. У третьому розділі роботи проведені ґрунтовні аналітичні дослідження, викладені результати розрахунків щодо ідентифікації досягнутого рівня економічної безпеки підприємства та її складників (с. 237-255). Автором представлено окремо аналіз рівня безпеки конкурентного статусу, але відсутній аналіз рівня безпеки поточних економічних інтересів підприємства. Вважаємо, що аналітичне дослідження доповнила б інформація про динаміку та структуру неосвоєних витрат досліджуваних підприємств за період оцінки.

6. Автором на с. 152 визначається показник рівня економічної безпеки як відношення недостатності прибутку до оподаткування до лімінальної величини цього прибутку, на с. 385 показник ефективності управлінського рішення характеризується як відношення дисконтованих сум недостатності прибутку до оподаткування до суми інвестицій за весь період впровадження управлінського рішення. На нашу думку, необхідно більш детально пояснити, чи немає протиріччя між цими двома показниками.

7. У роботі пропонується науковий диференційовано-інтеграційний підхід до оцінювання економічної безпеки підприємства, який ґрунтується на показнику інтегрального стану, що визначається за матричним підходом (с. 409). При цьому, його оцінювання є вербальним, а тому не достатньо зрозуміло, яким чином можливо проводити на його основі будь-які розрахунки.

Наведені зауваження не носять принципового характеру і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Міщук Є. В.

14. Загальний висновок про дисертаційну роботу

Дисертаційна робота Міщук Є. В. є завершеною та самостійно виконаною науковою працею, яка містить нові науково обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення наукової проблеми розробки теоретико-методологічних положень, методичних і практичних рекомендацій щодо формування економічної безпеки підприємства у динамічних умовах бізнес-середовища, що дозволить убезпечити їх економічні інтереси на операційному та стратегічному рівнях.

Актуальність теми, вдала реалізація поставлених завдань, належний науковий рівень і практичне значення дисертаційної роботи однозначно свідчать про те, що вона повністю відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. Завдання дослідження повністю виконані, поставлену мету в роботі досягнуто. Основні результати дослідження та висновки є конкретними, достатньо аргументованими та являють собою предмет для захисту.

Дисертацію виконано на високому науково-теоретичному рівні, з дотриманням логіки, наукового стилю. Основні результати дослідження та висновки є конкретними, достатньо аргументованими та являють собою предмет для захисту. Реферат дисертації розкриває основні її положення і є ідентичним за структурою та змістом роботи. Всі наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в рефераті, детально розкриті в дисертації.

Таким чином, можна стверджувати, що дисертація на тему «Формування економічної безпеки підприємства у динамічних умовах бізнес-середовища» має значну наукову та практичну цінність, за якістю дослідження, рівнем наукової новизни одержаних результатів відповідає вимогам «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197 (зі змінами), а дисертантка – Міщук Євгенія Володимирівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

Заслужений діяч науки і техніки України,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри управління інноваційною
діяльністю та сферою послуг
Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя

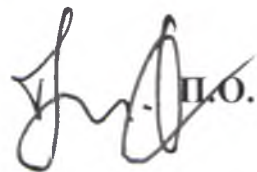

Богдан АНДРУШКІВ

Підпис професора кафедри управління інноваційною
діяльністю та сферою послуг Тернопільського національного
технічного університету імені Івана Пулюя,
д.е.н., проф. Андрушківа Б.М. засвідчую:

Проректор з наукової роботи, д.т.н., проф.

П.О. МАРУЩАК